

Terve mõistusega hinnates ja toimunud lahti mõtestades võib möödaniiku kogemustest kasu olla. Tsiivilisatsioonid ei haihtu üleöö. Lääbikukkumine pole nende teadlik valik. Enamasti löövad nad vankuma ja hääbuvad vähehaaval, sedamööda kuidas nende muld põlvkondade jooksul hävib. Ehkki ajaloolased kipuvad kirjutama tsiivilisatsioonide lõppu üksiksündmuste arvele, nagu kliimamuutus, sõjad või loodusõnnetused, mõjutas mullaerosioon muistseid tsiivilisatsioone väga tugevalt. Minge vaadake ise järele, see lugu on siinsamas mullapõues tallel.

KAKS

Maakera nahk

Me teame taevakehade liikumisest rohkem
kui otse meie jalge all olevast mullast.

LEONARDO DA VINCI

CHARLES DARWINI VIIMANE JA KÕIGE TUNDMATUM TEOS ei tekitanud just suurt poleemikat. 1882. aastal, umbes aastapäevad enne teadlase surma avaldatud raamat keskendub sellele, kuidas vihmaussid kivipuru ja kõdunevad lehed mullaks muudavad. Darwini viimane kirjatöö võib näida elu jooksul kogutud lihtsakoeliste tähelepanekute kogumikuna. Või oli Darwin avastanud maailma kohta midagi põhjapanevat – midagi nii olulist, mis sundis teda veetma oma viimaseid elupäevi seda tulevastele põlvedele edasi andes? Darwini vihmaussiraamat, mille mõned kriitikud tembeldasid hääbuva mõistuse pentsikuks sünnitiseks, uurib, kuidas meie jalge alune maapind läbi vihmausside seedekulglate ringleb ja kuidas vihmaussid kujundavad Englise maastikku.

Mõttele, et vihmaussid võivad olla tähtsad maapinna kujundajad, tuli Darwin omaenda põllumaid jälgides. Ümbermaailmareisi järel koju Inglismaale naasnud, märkas kuulus härrasmehest talunik peagi, et kraam, mida vihmaussid korrapäraselt pinnale toovad, meenutab peene struktuuriga mulda, mis katab aastate eest väljadele puistatud tuhakihti. Kuid pärast tuha laotamist ei olnud nendel väljadel midagi toimunud, sest Darwin ei karjatanud seal loomi ega kasvatanud taimi. Kuidas sai kunagi maapinnal lebanud tuhk tema enda silme all maasse vajuda?

Ainuke usutavana tundunud seletus kõlas suisa jaburalt. Kui vihmaussid toovad aasta-aastalt maapinnale tillukesi läbiseeditud mulla kämbukesi, kas nad tõesti samahästi kui künnavad põllumaad? Oma hüpooteesist õhevil Darwin hakkas uurima, kas vihmaussid saavad pikkamisi